

A „plágium”-háborúk jogsértéseiről

I. BEVEZETÉS

A közelmúltban három közismert vezető politikus — jelöljük őket a jövőben csak S. P., Gy. F. és S. Zs. monogrammal — „plágium” ügyeivel foglalkozott bőven a sajtó, többször vezető hírben.

Az utolsó esetben jómagam is állást foglaltam „súlyosan jogsértőnek minősítve” az érintett intézmény eljárását, a sajtóközleményeket, melyért enyhe fejszóválásban részesültem. Ezért most bővebben kifejttem véleményemet; kiemelve, hogy mindhárom esetben az eljáró intézmények s a sajtó jogsértően járt el. (Zárójelben jegyezzük meg, mikor Gy. F. kijelentette, ha a „sajtóhadjárat folytatódik, mindenkit kiperel vagyonából”, hirtelen csend lett.)

Bevezetőben jegyezzünk meg néhány alaptételt. A „plágium” szó magyar jelentése „a szerzői jog megsértése” vagy pontosabban „szerzői jogvédelem alatt álló mű jogosulatlan felhasználása”. Ez a büntetőjogban és a szerzői jogban is súlyos következményekkel jár.^[1] A három különböző esetben egyszer „disszertációról” („kisdoktori”) volt szó, mely eljárásra az egyébként „egyszerű”, doktori fokozatot nem adó képzések esetében kerülhet sor (esetünkben Testnevelési Főiskola eredetileg), másik két esetben a felsőfokú képzést lezáró szakdolgozatnál.

Nagyon fontos szempont, hogy mindhárom jelölt kb. 20 évvel ezelőtt készítette a művét, s azokat a felsőfokú intézmények Bíráló Bizottságai szabályszerűen lefolytatott eljárásban egyik esetben „jó”-ra (4) két esetben „jelesre” (5) értékelték. A 20 év eltelte kapcsán bevezetőben kijelenthetjük, hogy a korábban említett büntetőjogi igény elévült, ilyen eljárást egyébként is csak az ügyész kezdeményezhetne, de ő csak akkor, ha van az ügynek sértettje — ami egyébként egyik ügyben sincs (ez a szerzői jogi polgári jogi igény elbírálásánál is fontos lesz) —, s a jogsértés vagyoni sérelmet okozott.

A továbbiakban két kérdést kell részletesen elemezni. Indíthatnak-e a felsőfokú képzést nyújtó intézmények bármilyen eljárást 20 év után ezekben az ügyekben? Ki indíthatott volna eljárást 20 év után?

Röviden ez e három ügy tényállása. S. P. esetében annak megállapítására indítottak eljárást, mennyiben egyezett a „kisdoktori” egy bolgár szerző azonos című munkájával. Az intézmény doktori tanácsa megállapította az egyezést és S. P.-t megfosztotta doktori címétől. (Tudomásom szerint S. P. bírósághoz fordult, amely megállapította hatáskörének és illetékességének hiányát.) Gy. F. esetében az intézmény azért járt el, mert a sajtó szerint szakdolgozatának címe és tartalma egyezett sógorának szakdolgozatával. Mivel sem Gy. F., sem az intézmény nem lelta fel Gy. F. szakdolgozatát, csak a rá vonatkozó bírálatot, ezért lényegében az intézmény semleges véleményt mondott. S. Zs. esetében

[1] Btk. 329 és 329/A § és Sztj. 94–99. §.

az intézmény jogszerűen selejtezte a vitatott szociológiai tárgyú szakdolgozatot, melyet S. Zs. adott át ismét (!) az intézménynek. Az eljáró bizottság azt állapította meg, hogy a dolgozat részbeni egyezést mutatott konzulensének egy év múlva publikált (!!) cikkével, de intézkedésre nem látott lehetőséget. (Hogyan követhet el „plágiumot” szakdolgozat egy később, 1 év múlva megjelenő cikk szerzőjével szemben?)

A sajtó mindhárom esetet folyamatosan, a befejezésig „plágium” ügyként közvetített a nagy nyilvánossághoz, mindhárom esetben felvetve a politikusok lemondási kötelezettségét, ami S. P. esetében be is következett.

II. INDÍTHATTAK VOLNA A FELSŐFOKÚ KÉPZÉST NYÚJTÓ INTÉZMÉNYEK BÁRMILYEN ELJÁRÁST 20 ÉV UTÁN EZEKBEAN AZ ÜGYEKBEIN?

Ebben a vonatkozásban is meg kell állapítani néhány alaptételt. A szakdolgozat szerzői jogi védelem alatt álló mű^[2] s ez értelemszerűen vonatkozik a „kisdoktorira” is. Ugyanakkor ezek a művek az intézmények és a hallgató viszonyában „ügyiratnak” minősülnek. A hallgató és az intézmények kapcsolata véleményem szerint polgári jogi jogviszony, melyből az esetleges igények elévülési ideje 5 év. (Vagyis esetleges „vizsgálatot” nem folytathat le az intézmény saját hatáskörében.)

Fontos megemlíteni, hogy a jelzett dolgozatok esetében semmilyen jogszabály nem ír elő megőrzési határidőt, sem az intézmények, sem a szerzők részére. (Erről némely intézmény belső szabályzata rendelkezhet.) Elmondhatjuk, hogy Gy. F. esetében sem az intézmény sem a szerző nem találta meg a dolgozatot, S. Zs. esetében az intézmény meghatározott idő után minden dolgozatot jogszerűen selejtezett, így a szerző maga adta át ismét a diplomamunkáját az intézménynek — holott az semmiképpen nem lett volna kötelessége. Így bevezetésként állapítsuk meg, hogy ha a diplomamunka akár az intézménynél, akár a szerzőjénél 20 év után nincs meg, az senkinek fel nem róható.

A következő feltehető kérdés e közben, hogy milyen jogszabályi alapon vizsgálták meg az intézmények saját 20 év előtti eljárásukat, mikor hazánkban az említett elévülési idő 5 év?

Röviden válaszoljuk meg a feltett kérdést. Az intézményeknek semmilyen jogalapjuk nem volt 20 év után az eljárásra (másként fogalmazva: nem lett volna kötelességük vizsgálatot folytatni). „Hivatalból” 5 év után nem indíthattak volna eljárást, a „kívülről érkező” igényt illetékeség és hatáskör hiányából (lásd később) el kellett volna utasítani.

Az intézményeknek természetesen joguk lett volna az alapeljárásban megállapítani az esetleges szerzői jogi jogsértést, s ezt kifejezhatték volna az alapeljárás értékelésében. Ekkor az eljáró bizottságok rendelkezésére álltak a pozitív opponensi (konzulensi) vélemények, a bizottságok tagjai maguk is olvashatták a dolgozatot, a jelenlevő dolgozati szerzőknek kérdéseket tehettek fel. Az alapeljárásnál készített, s rendelkezésre álló jegyzőkönyvek szerint minden rendben és szabályszerűen lezajlott, ennek is a következménye az egy jó (4) és a két jeles (5) értékelés. Ezután a diplomák illetve a fokozat kiadása megtörtént.

[2] Szerzői Jogi Szakértő Testület 21/02. szakvéleménye.

Ezután az elévülési időn belül — véleményem szerint — az intézmény saját hatása és illetékességi körében csak saját esetleges hibáját állapíthatta volna meg. Ebben az esetben is meg kellett volna hívni az eljárás keretében a szerzőket, az eredeti bíráló bizottságok tagjait, a konzulenseket. Ez azonban csak hipotetikus feltevés, mert az alapeljárásban az intézmények a rendelkezésre álló dokumentumok szerint hibát nem követtek el.

Ellenkező gyakorlat kialakulása azt eredményezné, hogy ha egy intézmény utóbb — időkorlát nélkül! — a saját tevékenységében egy hallgatóval szemben hibát észlel, megkérdőjelezheti, visszavonhatja a diplomát, a fokozatot bárkivel szemben! Ez több százezer diplomás utólagos fenyegettséget jelentené évtizedeken keresztül.

III. A KÖVETKEZŐ ELDÖNTENDŐ KÉRDÉS: KI INDÍTHATOTT VOLNA AZ ADOTT ESETEKBEN ELJÁRÁST, ÉS MILYEN SZERVNÉL?

A Szerzői Jogi Törvény rendelkezései egyértelműek e körben. Az Szjt. 94. § szerint a szerző a jogsértővel szemben a bíróság előtt érvényesítheti személyiségi és vagyoni jogait polgári perben. A jogok a szerzőt életében és halála után 70 évig illetik meg, utóbbi esetben jogutódok, vagy erre feljogosított szervek érvényesíthetik az igényt.^[3]

S itt van az eljárásokban a következő hatalmas probléma: egyik esetben sem jelentkezett a szerző konkrét jogvédelmi igénnyel a bíróságnál. (Sőt, még az intézményeknél sem jelentettek be a szerzők tudomásom szerint ilyen igényt konkrétan.) Mit tesz a bíróság, ha ilyen igény érkezik hozzá? Ha az ügy elbírálásához szakvélemény szükséges, a Szerzői Jogi Szakértő Testületet kéri fel véleménymondásra. Vagyis mi hiányzik esetünkben? Se a sérelmet szenvedett szerző, illetve általuk bírósághoz előterjesztett igény, sem Szerzői Jogi Szakértői Testület által mondott szakértői vélemény nincs. S akkor ki fordult az intézményekhez eljárást kérve — amihez egyébként az intézményeknek nem lett volna joguk, illetve nem lett volna kötelességük. Ezt sem tudjuk. Valószínűleg minden esetben „oknyomozó újságírók” derítették fel a véleményük szerinti „plágiumot”. A folyamatos és egyre erősödő sajtónyomás készítette valószínűleg az intézményeket a vizsgálatra, amelynek lefolytatását hatáskör és illetékesség hiányából meg kellett volna tagadniuk.

IV. MILYEN JOGSÉRELMEK ÉRTÉK AZ ÉRINTETT POLITIKUSOKAT

Bevezetőben megállapíthatjuk, hogy mindhárom eset kezdeményezésének politikai indíttatása volt, melynek célja az érintettek lemondatása volt. (Ez egy esetben sikerre is vezetett.) Véleményem szerint az intézmények eljárása és a sajtóközlemények miatt súlyosan sérült az érintett politikusok jó hírnévhez és személyes adatvédelemhez való joga. (Milyen jogi alapon hoztak nyilvánosságra 20 évvel ezelőtti bírálatokat, jegyzőkönyveket? Milyen jogi alapon közzétették az intézmények döntésüket a sajtóval — van hogy az érintettel nem! —, mikor ezek a tények személyes adatot képeznek?) Súlyos bűncselekmény esetén is általában eltakarják a vádlottak arcát a tárgyaláson, s csak névmonogramot közölnek.

[3] Szjt. 31. §.

V. ÖSSZEGZÉS

Az intézményeknek a szabályszerűen lefolytatott alapeljárások után 20 évvel, hatáskör és illetékesség hiányából meg kellett volna tagadni az eljárás lefolytatását.

Szerzői jogok megsértése miatt kizárólag jogosultak (szerző stb.) indíthatnak bírósági eljárást, melynek során a bíróság a Szerző Jogi Szakértő Testülettől kérhet állásfoglalást, szakvéleményt.

Az eljárások során sérült az érintett politikusoknak a jó hírnévhez és a személyes adatok védelméhez való joga.

IRODALOM

- Gyertyánfy Péter (szerk.) (2006): *A szerzői jogi törvény magyarázata*. CompLex, Budapest.
- Hepp Nóra – Fejesné Lőrincz Anna (2012): *Szerzői jog*. közread. a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, Budapest.
- Kiss Zoltán (szerk.) (2004): *A szerzői jog a gyakorlatban*. A Szerzői Jogi Szakértő Testület véleményeinek gyűjteménye 1997-2003. KJK-Kerszöv, Budapest.